

Постатті

Figures

УДК 78.071.2Вен

МАЙСТЕР ХОРОВОГО ЗВУЧАННЯ

Оксана Летичевська

Статтю присвячено творчій біографії видатного оперного хормейстера сучасності Льва Венедиктова, ім'я якого стало синонімом високої художньої майстерності оперно-хорового виконавства. Майже шістьдесят років він присвятив Київському оперному театру, сорок з яких був головним хормейстером. Хори та хорові сцени, підготовлені Л. Венедиктовим у виставах театру, дозволили вести мову про самобутній виконавський стиль київського оперного хору, позначений не лише чистотою інтонації, відмінною вокалізацією та стрункістю виконавського ансамблю, але й особливим емоційним забарвленням, різноманітним образних характеристик хорових персонажів, правдивим відтворенням драматичних ситуацій.

Ключові слова: Лев Венедиктов, хормейстер, оперний хор, виконавський стиль.

Статья посвящена творческой биографии выдающегося оперного хормейстера современности Льва Венедиктова, имя которого стало синонимом высокого художественного мастерства оперно-хорового исполнительства. Почти шестьдесят лет посвятил он Киевскому оперному театру, из которых сорок был главным хормейстером. Хоры и хоровые сцены, подготовленные Л. Венедиктовым в спектаклях театра, позволили говорить о самобытном исполнительском стиле киевского оперного хора. Его звучанию присущи не только чистота интонирования, вокальное мастерство и стройность исполнительского ансамбля, но и особенная эмоциональная окраска, множество образных характеристик хоровых персонажей, правдивость воплощения драматических ситуаций.

Ключевые слова: Лев Венедиктов, хормейстер, оперный хор, исполнительский стиль.

The article is devoted to the biography of a prominent contemporary opera choirmaster Lev Venediktov, whose name became a synonym of a high level opera and choral performance. He dedicated almost sixty years to the Kyiv Opera House, being its chief choirmaster for forty years. Choirs and choral scenes, prepared by L. Venediktov in theater performances, were highly praised by listeners, critics, and musician colleagues. They suggested that the unique performance style of the Kiev Opera Chorus was marked not only by the purity of intonation, excellent vocalization and harmonious performing ensemble, but also by a special emotional colouring, various imaginative choral performance characters and a true reproduction of dramatic situations.

Keywords: Lev Venediktov, the chorus master, opera chorus, performing style.

Дев'яносто років виповнюється легендарному головному хормейстеру Київської опери Льву Миколайовичу Венедиктову. Шістьдесят років його натхненної праці на оперних теренах не лише стали невід'ємною частиною історії нашого провідного театру, але й визначили на творчому шляху митця епоху незмінно високої художньої майстерності хорового звучання. Народний артист СРСР, Герой України Л. Венедиктов виховав п'ять складів оперного хору, а завдяки педагогічній діяльності в Київській консерваторії (нині – Національна музична академія) став справжнім наставником для кількох поколінь українських хорових диригентів. Усіх, хто мав щастя працювати або

спілкуватися з хормейстером, вражає його виняткова професійна сумлінність, глибока ерудованість, чуйне й доброзичливе ставлення до хористів, учнів, колег.

Любов до прекрасного Л. Венедиктов всотував у родинному колі, де постійно звучала музика, співали, грали на роялі, виконували уривки з опер. Батько, Микола Якович, був вихованцем Придворної співацької капели, закінчив Санкт-Петербурзьку консерваторію по класу композиції, працював у Маріїнському театрі. У Тамбові, де 6 жовтня 1924 року народився майбутній хормейстер, М. Венедиктов учителював, був диригентом місцевої опери, регентом у кількох церквах.

ПОСТАТІ

До того ж писав музичні твори, переважно для церковних та самодіяльних хорів. Деякі з них були опубліковані у видавництві П. Юргенсона («Збірка духовно-музичних піснеспівів») [4, с. 592]. Різнобічно обдарований і надзвичайно працьовитий, він був для сина взірцем ревного служіння музиці, диригентській професії.

У молоді роки Л. Венедиктов мріяв про кар'єру піаніста й готувався до вступу на фортепіанний факультет консерваторії. Однак початок війни змінив усі плани: подальша діяльність батька та сина була пов'язана з військовим ансамблем Північно-кавказького фронту, що був сформований у Ростові-на-Дону в перші місяці бойових дій. Ансамбль складався з хору, оркестру й танцювального колективу. Микола Якович, керівник ансамблю, скомпонував хор із досвідчених співаків – голосистих донських козаків, колишніх учасників його церковних хорів, тому звучання колективу відзначалося високим художнім рівнем.

Разом з ансамблем Л. Венедиктов пройшов багато фронтних доріг. На все життя запам'ятався йому концерт, що відбувся 1943 року в залі Ленінградської філармонії. У місті на Неві митець зустрівся з рідними, які пережили страшні дні блокади. Подією стала також фронтна зустріч із хормейстером Є. Шейніним, засновником відомого (а нині незаслужено забутого) єврейського хору «Євоканс», керівником ансамблю пісні й танцю 1-го Українського фронту. У 1944 році Л. Венедиктов опинився у звільненому Києві, де під керівництвом його батька було створено ансамбль Київського військового округу (далі – КВО).

У практичній роботі з ансамблем Лев Миколайович опановував основи диригентської професії та отримував досвід концертних виступів. Хоча працював він переважно з оркестром, взірцем для наслідування була для нього мануальна техніка батька-хормейстера, його виразні, «співочі» руки. Виховання родини та військова служба посприяли становленню особистих якостей Л. Венедиктова, таких як організованість, уміння цінувати свій і чужий час, точність формулювань та висловів, рішучість, відповідальність, уважність і повага в спілку-

ванні з кожним, делікатність, шарм, тонке почуття гумору.

Вагомим етапом професійного вдосконалення були роки навчання в Київській консерваторії, до якої Л. Венедиктов вступив одразу після її повернення з евакуації. Оскільки за роки війни фортепіанну техніку було частково втрачено, він, за порадою декана Е. Скрипчинської, склав іспити на хорове відділення диригентського факультету й був зарахований до класу Григорія Верьовки – визнаного метра хорової справи, керівника створеного ним Державного народного хору, фольклориста й композитора. Професор, на заняттях якого панувала атмосфера дбайливого, натхненного ставлення до музики, викликав у студентів велику повагу. Л. Венедиктов із захопленням спостерігав, як, відвідуючи різні куточки України і збираючи народні пісні, Г. Верьовка постійно шукав для свого колективу талановитих народних співаків. Значну роль у професійному вдосконаленні Л. Венедиктова відіграла дружина Г. Верьовки Елеонора Скрипчинська – феноменально обдарована, ерудована, завжди готова підтримати студентів. За її ініціативою всі теоретичні заняття диригенти відвідували разом з музикознавцями-теоретиками, вона добре розуміла, що диригентська справа в ідеалі має поєднувати практику та ґрунтовну теоретичну підготовку. Викладачами Л. Венедиктова з теоретичних дисциплін були Ф. Аєрова (сольфеджіо й теорія музики), М. Гейліг (зарубіжна музика), О. Шреєр-Ткаченко (українська музика), П. Козицький (народна творчість), М. Скорульський (поліфонія), Л. Хінчин (російська музика). На диригентській кафедрі, що об'єднувала хорове й симфонічне диригування, крім Г. Верьовки та Е. Скрипчинської, працювали відомі композитори – М. Вериківський, Г. Компанієць; диригенти – Н. Рахлін, В. Тольба. Творче взаємозбагачення відбувалося і в спілкуванні з колегами по навчанню – М. Берденниковим, Г. Ткаченко, З. Гаркушею, Є. Котельниковою, А. Гуменюком.

На формування творчого світогляду Л. Венедиктова позитивно впливала мистецька аура Києва, концерти та записи хо-

ОКСАНА ЛЕТИЧЕВСЬКА. МАЙСТЕР ХОРОВОГО ЗВУЧАННЯ

рової музики, розповіді очевидців про видатних хормейстерів, які працювали в місті перед війною. Особливо студента цікавили інтерпретації української та світової класики Н. Городовенка – засновника й багаторічного керівника капели «Думка». У звучанні цього хору Л. Венедиктова вразила філігранна майстерність хорового ансамблю, емоційна пристрасність звучання.

Після отримання диплома Л. Венедиктов під керівництвом Г. Верьовки закінчив аспірантуру, працював у його класі асистентом. Поєднання консерваторської освіти, творчого спілкування з видатними майстрами та практичної роботи в ансамблі довершило його формування як професійного диригента. Набуті навички трансформувалися у власний стиль, усталювалися методи роботи. Визначальними були виразна й лаконічна мануальна техніка, ґрунтовний аналітичний підхід до виконуваних творів, вимогливість у здійсненні визначених творчих завдань, а також уміння встановлювати між диригентом та артистами енергетичний зв'язок, особливе відчуття довіри й взаємної насаги у творенні художнього образу. На практиці всі ці якості Л. Венедиктов зміг проявити як диригент, а згодом і як головний диригент та художній керівник ансамблю КВО. Високий виконавський рівень його колективу отримав загальне визнання, підтверджене і місцем на Всесоюзному огляді.

Запрошення на посаду хормейстера Київського оперного театру надійшло на початку 1954 року від тодішнього головного диригента В. Пірадова. Ця пропозиція була бажаною для Льва Миколайовича: «Коли я опинився в театрі, виникло відчуття, що тут я народився. Мене страшенно цікавив весь оперно-хоровий репертуар – я з головою заглибився у його вивчення. Багато у чому мені допомагали старші хористи, серед яких було чимало унікальних особистостей. Зокрема, випускник Музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка на прізвище Сирота знав практично все, що хор коли-небудь співав»¹.

У творчому процесі Л. Венедиктову завжди було притаманне відверте та щире спілкування з артистами хору, колегами-

музикантами. У ті часи в театрі ще добре пам'ятали колишнього головного хормейстера Київської опери Миколу Тараканова². Л. Венедиктов познайомився з ним під час гастролей у Києві Донецького театру опери та балету. Ішла вистава «Аїда» Дж. Верді, і хоча хор складався лише із шістдесяти хористів (досить скромно для втілення цієї масштабної партитури), однак його звучання було тембрально яскраве, могутнє й артистичне, позначене різноманітністю виконавського нюансування. Можливість ближче поспілкуватися з М. Таракановим з'явилася, коли той, після виходу на пенсію, нарешті отримав дозвіл повернутися до рідного Києва. Колишній головний хормейстер відвідував майже всі вистави, ділився враженнями, давав виконавські поради³.

Уже на початку кар'єри оперного хормейстера доробок Л. Венедиктова не лишився непоміченим для слухачів і критиків. Натхненною красою звучання народних мелодій запам'яталися хорові сцени, поставлені митцем в операх «Різдвяна ніч» і «Наталка Полтавка» М. Лисенка, «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, «Катерина» М. Аркаса, «Богдан Хмельницький» та «Назар Стодоля» К. Данькевича. Разом з В. Колесником (у той час – головний хормейстер театру) Л. Венедиктов брав участь у відтворенні масштабних проєктів, що піднесли виконавські сили київської трупи на новий рівень музичного професіоналізму: постановки опер «Війна і мир» С. Прокоф'єва (1956 р., диригент-постановник О. Климов), «Лоенгрін» Р. Вагнера (1958 р., диригент-постановник О. Климов), «Хованщина» М. Мусоргського (1963 р., диригент-постановник К. Симеонов).

«Мені дуже пощастило, що на той час, коли я прийшов до театру, там працювали справжні талановиті музиканти. Завдяки своїй майстерності вони, не навчаючи спеціально, дуже збагатили мій виконавський досвід», – згадує хормейстер⁴. В інтерв'ю та спогадах Л. Венедиктов завжди вдячно відзначає двох видатних майстрів оперного диригування, які, кожен по-своєму, допомогли йому досягнути засади творення

ПОСТАТІ

оперного синтезу, гармонійного єднання всіх складових виконавського ансамблю, – Веніаміна Тольбу та Костянтина Симеонова. Ці диригенти працювали в театрі в різні часи, мали багато в чому несхожі підходи й методи роботи, але обидва відрізнялися потужною харизмою, були талановитими організаторами, лідерами у творчому процесі. В. Тольба – «академік опери» – був винятково вимогливий, завжди прагнув до найточнішого виконання композиторського задуму, прискіпливо дотримувався найдрібніших вказівок авторської партитури. Його методи роботи над виставою Л. Венедиктов порівнює з процесом плетіння: як з маленького вузлика поступово виникає прекрасна тканина, так зі стилістично вивіреної інтонації вибудовується весь музично-сценічний ансамбль. Вистави В. Тольби здавалися створеними «на віки», дійсно прикрашали репертуар театру багато років [1].

Натомість К. Симеонов ішов у роботі від відчуття цілого до уточнення конкретних деталей, його феноменальна диригентська вдача виявлялася в магічному контакті з довіреном йому колективом, він умів одним влучним словом, порівнянням чи метафорою надихнути оркестр, хор, солістів та, зрештою, увесь постановочний колектив, передати їм свої особисті відчуття – завжди глибоко мудрі й емоційні.

Методи роботи обох диригентів були осмислені та пропущені Л. Венедиктовим через власну виконавську манеру. Вони позначилися також на формуванні його самобутнього методу репетиційної підготовки хорових сцен.

Завдяки В. Тольбі Л. Венедиктов мав змогу долучитися до диригування оперними виставами. Як асистент він працював над постановками опер «Трубадур» та «Бал-маскарад» Дж. Верді, «Арсенал» Г. Майбороди, навіть пізніше здійснив фондовий запис цього твору. Під орудою Л. Венедиктова у виставах співали видатні зарубіжні артисти, які в той час гастролювали в Україні: улюблений тенор А. Тосканіні Жан Пірс, соліст міланського оперного театру «Ла Скала» Луїджі Оттолліні, відомі румунські виконавиці Зінаїда Палі та Арта Фло-

реску. У 1966–1972 роках Л. Венедиктов власноруч здійснив кілька оперних постановок і поновлень на сцені театру: «Пікова дама» та «Євгеній Онегін» П. Чайковського, «Манон» Ж. Массне, «Фра-Дияволо» Д. Обера.

Диригентсько-симфонічна практика не відволікала Л. Венедиктова від улюбленого заняття – роботи з хором. Значною подією в театральному житті Києва стала постановка опери Дж. Верді «Отелло», здійснена молодим, але вже відомим диригентом С. Турчаком у співпраці з грузинськими колегами – режисером Д. Алексідзе, художником П. Лапіашвілі (1966). Динамічна й експресивна інтерпретація твору Дж. Верді значною мірою була зумовлена високим виконавським рівнем підготовлених Л. Венедиктовим хорових сцен. «Хор театру співав не просто злагоджено і красиво – його виконання відзначалося дивовижною чистотою інтонації, виразністю нюансування, ритмічною точністю і прекрасною дикцією», – писав рецензент вистави Ю. Станішевський [6, с. 271].

У 1972 році після неочікуваного від'їзду за кордон В. Колесника Л. Венедиктов завдяки своїм професійним якостям та накопиченому досвіду обійняв посаду лідера багатого на традиції хорового колективу, якому він присвятив усе подальше творче життя. Уже перше десятиліття його діяльності було позначено формуванням самобутнього виконавського стилю хору, визнаного не лише на батьківщині, але й усюди, де відбувалися вистави Київського оперного театру. І спогади слухачів, і численні відгуки вітчизняної та закордонної преси засвідчують особливу емоційну тембральність звучання київського хору, різноманітність образних характеристик хорових персонажів, багатство виконавського нюансування, уже навіть не акцентуючи на таких загальнозрозумілих виконавських чеснотах, як чистота інтонування, гармонійний хоровий ансамбль, ясність дикції. «Висока загальна та музична культура, відмінне знання вокалу, майстерність хорового диригування, бездоганий смак, тонкий слух, глибоке проникнення в стиль і зміст виконуваних творів», – так характеризував

ОКСАНА ЛЕТИЧЕВСЬКА. МАЙСТЕР ХОРОВОГО ЗВУЧАННЯ

хормейстера Л. Венедиктова у своїх спогадах В. Тольба [7, с. 68].

Широкому визнанню професійного авторитету Л. Венедиктова сприяла його участь у поновленні на сцені театру опери Д. Шостаковича «Катерина Ізмайлова» (1974 р., диригент-постановник К. Симеонов, режисер-постановник І. Молостова, художник Д. Боровський). Автор, присутній на прем'єрі, адресував хормейстеру такі слова: «Мене підкорив ваш хор. Лев Миколайович не лише зрозумів, але й відчув стиль моєї музики. Хори у виставі – бездоганні. Вони не тло, вони діють у виставі...» [7, с. 68]. Демонстрацією високих професійних якостей київського хору стала також постановка «великої опери» Дж. Мейєрбера «Гугеноти» (1974 р., диригент-постановник І. Гамкало, режисер Д. Смолич, художник Ф. Нірод) з її надзвичайно драматичними масштабними хоровими сценами. Як зауважив у прем'єрній рецензії М. Гордійчук, хор «сприймається в усіх епізодах опери як живий, чутливий, активно реагуючий на події художній організм... Звучить він злагоджено, ідеально чисто, барвисто, музикально, а головне, співає в загальному “ключі” постановки, підкреслюючи окремі відтінки змісту і характеру цілого» [2]. Високу оцінку отримало звучання хору під час гастролей Державного академічного театру опери та балету УРСР у Москві. У 1976 році, коли на сцені Большого театру були показані вистави «Катерина Ізмайлова», «Гугеноти», «Запорожець за Дунаєм» та інші опери з театрального репертуару, відомий музикознавець К. Саква визнав, що хор «потішив високим професіоналізмом та прекрасним звучанням – то блискучим і дзвінким, то могутнім, то ніжним і гнучким, то улесливим» [5]. Після московських гастролей 1979 року в рецензії Ю. Корева Київська опера була названа «театром високої вокальної культури», а хор – артистичним колективом, який «уміло передає характер і стиль партитури», є «винятково багатоліким» у виконанні творів різних жанрів, стилів, національних оперних шкіл [3].

Високу оцінку хор Київської опери отримав як на Сході, так і на Заході, під час

численних зарубіжних гастролей у європейських країнах. Особливе зацікавлення слухачів завжди викликала сценічна інтерпретація «народної музичної драми» М. Мусоргського «Хованщина», у якій різноманітні за своїми характеристиками хорові персонажі набувають значення головних дійових осіб драматичного конфлікту. Спектакль, талановито поставлений К. Симеоновим (1963) та успішно поновлений С. Турчаком (1979), обійшов театральні сцени Іспанії, Німеччини, Румунії, Югославії та інших країн. «Київський оперний хор у “Хованщині” – щось дивовижне», – писалося в західнонімецькій газеті «Wiesbadener Tagblatt» [10].

Ще за радянських часів Л. Венедиктова неодноразово запрошували для участі в міжнародних постановочних проектах. У 1981 році разом з диригентом С. Турчаком він долучився до постановки «Хованщини» в театрі м. Ніцца (Франція). У виставі брали участь зірки Большого театру СРСР І. Архипова, В. П'явко, група солістів Київського театру, зокрема А. Кочерга й В. Грицюк, французькі хор і оркестр. Волею долі Л. Венедиктову довелося не лише репетирувати хорові сцени, але й для врятування проекту замінити французького режисера, який несподівано серйозно захворів. Під заголовком «Небувалий успіх “Хованщини”» місцева газета писала: «Все це завдяки головному хормейстеру та одночасно режисеру-постановнику Льву Венедиктову, який знайшов для вистави прекрасне та розумне рішення. Крім хору опери Ніцци, було запрошено чоловічий хор з Монте Карло – усі вони були на вершині своєї майстерності... Артистам хору влаштували таку овацію, яку влаштовують лише примадоннам» [9]. Л. Венедиктов згадує, як один з організаторів вистави зробив йому комплімент, що французи в «Хованщині» співали «як православні»⁵.

Натхненне звучання підготовлених Л. Венедиктовим хорових сцен активно сприяло успіху за кордоном українських творів. Так, 1982 року на оперному фестивалі у Вісбадені з неабияким успіхом була представлена опера М. Лисенка «Тарас Бульба» (диригент-постановник С. Турчак,

ПОСТАТІ

режисер-постановник Д. Смолич). Хоча організатори заходу спочатку не вважали за потрібне включити до фестивальної програми маловідомий їм твір українського композитора, однак вони повністю змінили свою думку, почувши могутнє звучання чоловічого хору в сцені Козацької ради ⁶.

Утвердження української незалежності привнесло у творче життя хору Київської опери великі зміни. Уже в новому статусі Національної опери України театр зіткнувся з великими організаційними та фінансовими проблемами. Незважаючи на негаразди, оптимізм вселяли нові можливості опанування дотепер «небажаного» з позиції радянської ідеології музичного репертуару, вільного інтегрування у світовий культурний процес. Підтвердженням натхненного й самовідданого служіння оперному мистецтву та високої професійної майстерності київської трупи на початку 1990-х років стали чудові прем'єри вистав «Набукко» Дж. Верді (1993) та «Лоенгрін» Р. Вагнера (1995), утілені головним диригентом театру Володимиром Кожухарем. Нові, раніше не виконувані твори, спів мовою оригіналу, участь зарубіжних постановників – режисерів та художників, вдалі закордонні гастролі... За спогадами Л. Венедиктова, попри нестабільні часи, хор і вся трупа театру в цей період переживала великий творчий підйом, який дозволив не звертати уваги на побутові негаразди ⁷. Хор Київської опери тоді значно розширив поле творчої діяльності: окрім вистав, він активно брав участь у концертних програмах театру як спільно із симфонічним оркестром під орудою В. Кожухаря, так і окремо, виступаючи з незвичним для оперного хору репертуаром *a cappella*.

Синтез оперно-академічних традицій з національними ознаками української хорової культури визначив успіх концертної програми під час гастролей у 1990-х роках в Австрії та Нідерландах. Програма з двох відділень охопила широку панораму української хорової музики: від концертів М. Березовського і Д. Бортнянського до мініатюр Б. Лятошинського й Г. Майбороди. Звучали також народні мелодії в обробках О. Кошиця, К. Стеценка, М. Кречка. Рецен-

зент видання «Міф Дунаю на Південному Сході» (Австрія, 1995) К. Принц у чудовому звучанні українського хору відзначала не лише різноманітність та багатство нюансування, але й «драматичне підсилення, характерне для оперного виконання», «голоси високої чистоти і теплоти, гнучкі та м'які на "піано", але сильні за звучанням». Як зауважила музикознавець, «виконання хору Національної опери допомагає відчутти, що українська народна та класична музика мають спільне коріння» ⁸.

XXI століття головний хормейстер Національної опери України зустрів шанованим майстром, визнаним видатним хормейстером сучасності і на батьківщині, і за кордоном. Справжнім тріумфом венедиктівського хору став оперний фестиваль «Ave Verdi», що відбувся в Києві взимку 2001 року. Після чудових «хорових» вистав «Набукко» та «Аїда» (1998 р., диригент-постановник В. Кожухар, режисер Д. Гнатюк) апофеозом свята було виконання «Реквієму» Дж. Верді під орудою італійського диригента А. Влада, за участю українських та італійських солістів, хору й оркестру Національної опери України. «Справлене враження можна передати одним словом: потрясіння. Усі творчі ланки, що забезпечили цей нечуваний успіх, – хор, оркестр, четверо солістів, – постали в чіткій взаємодії, продемонструвавши високий професіоналізм і глибоке проникнення в багатий образний лад цієї неймовірної музики. Як завжди, на висоті був чудовий хор під керівництвом Льва Венедиктова», – відзначала рецензент фестивалю М. Черкашина-Губаренко [8]. Окрім «Реквієму», Л. Венедиктов включив до репертуару свого хору «Чотири духовні піснеспіви» Дж. Верді – творчий «заповіт» композитора, що раніше ніколи не звучав на українській сцені. Прем'єра циклу із чотирьох творів відбулася на ювілейному концерті хору Національної опери України (2002). Л. Венедиктов, який на цій імпрезі був за диригентським пультом, блискуче продемонстрував віртуозну поліфонію великого майстра, натхненно втілював у хоровому звучанні емоційність та філософську піднесеність творчого задуму композитора.

ОКСАНА ЛЕТИЧЕВСЬКА. МАЙСТЕР ХОРОВОГО ЗВУЧАННЯ

Л. Венедиктов під час навчання в консерваторії. 1947 р.

Художній керівник ансамблю КВО.
1951 р.

На репетиції з хором Національної опери

За кулісами під час вистави

Сцена з опери «Тарас Бульба»

ПОСТАТІ

З хором на сцені

Пам'яті колег по творчому цеху (портрети режисера Д. Смолича, режисера І. Молостової, диригента К. Симеонова, сценографа Ф. Нірода)

Серед учнів (стоять зліва направо: композитор В. Степурко, диригент В. Шейко, диригент М. Лисенко, хормейстер А. Семенчук, хормейстер В. Підмогильний). 2009 р.

ОКСАНА ЛЕТИЧЕВСЬКА. МАЙСТЕР ХОРОВОГО ЗВУЧАННЯ

В останні роки роботи в театрі (на пенсію хормейстер пішов за станом здоров'я лише у 89 років) Л. Венедиктов приділяв неабияку увагу вихованню молодшої зміни: набрав нових артистів хору й особисто проводив з ними репетиції, намагаючись допомогти їм долучитися до славних традицій Київської опери. З-поміж учнів, вихованих ним за роки творчої праці, – оперні хормейстери В. Згуровський, А. Семенюк, Б. Пліш, А. Масленникова. На ювілейному концерті «Учні – Вчителю», що відбувся в залі Національної філармонії восени 2009 року, зі своїми колективами виступили М. Сабліна (хор «Щедрик»), Н. Нехотяєва (колектив «Дитяча опера»), композитор і хормейстер В. Степурко, інші учні майстра. Славний та плідний творчий шлях Льва Венедиктова золотими літерами вписаний в історію Національної опери України, історію українського хорового мистецтва, серця його учнів, колег, слухачів.

Примітки

¹ Інтерв'ю з Л. Венедиктовим від 03.07.2011 р. з особистого архіву О. Летичевської.

² Тараканов Микола Михайлович – головний хормейстер Державної опери УРСР від 1934 року. Був змушений залишитися в Києві й продовжував працювати в театрі під час гітлерівської окупації 1941–1943 років. Після звільнення міста був репресований. Після реабілітації працював у Донецькому (1954–1964) та Одеському оперних театрах, Одеській консерваторії. Нагороджений званням народного артиста УРСР (1960).

³ Інтерв'ю з Л. Венедиктовим від 16.12.2011 р. з особистого архіву О. Летичевської.

⁴ Інтерв'ю з Л. Венедиктовим від 03.07.2011 р. з особистого архіву О. Летичевської.

⁵ Інтерв'ю з Л. Венедиктовим від 21.04.2011 р. з особистого архіву О. Летичевської.

⁶ Інтерв'ю з Л. Венедиктовим від 08.09.2000 р. з особистого архіву О. Летичевської.

⁷ Інтерв'ю з Л. Венедиктовим від 24.02.1995 р. з особистого архіву О. Летичевської.

⁸ Зберігається в особистому архіві Л. Венедиктова.

Джерела та література

1. *Венедиктов Л.* Академик оперного искусства // Вениамин Тольба. Портрет дирижера в воспоминаниях. – Нежин : ООО «Гидромакс», 2009. – С. 150–160.

2. *Гордійчук М.* «Гугеноти» / М. Гордійчук // Музика. – 1974. – № 6. – С. 10–11.

3. *Корев Ю.* Прикосновение к музыке [гастроли Киевского театра оперы и балета] / Ю. Корев // Правда. – 1979. – 11 июля.

4. Православная энциклопедия. – Т. 7 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pravenc.ru/text/150225.html>.

5. *Саква К.* Музыкальность и одухотворенность [о московских гастроях театра оперы и балета УССР] / К. Саква // Правда. – 1976. – 25 июля.

6. *Станішевський Ю.* Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Шевченка: Історія і сучасність / Ю. Станішевський. – К. : Музична Україна, 2002. – 734 с.

7. *Тольба В.* Стаття. Воспоминания / В. Тольба. – К., 1986. – 164 с.

8. *Черкашина М.* Верді-флотилія на берегах Дніпра / М. Черкашина // Дзеркало тижня. – 2001. – 3 лютого.

9. *Юше І.* Небувалий успіх «Хованщини» / пер. з фр. // Архів Національної опери України.

10. Wiesbadener Tagblatt. – 1982. – 3 mai / пер. з нім. // Архів Національної опери України.

SUMMARY

The article is devoted to the biography of a prominent contemporary choirmaster L. Venediktov, whose name became a synonym of a high level opera and choral performance. He had to start his musical career during the Second World War in a military band, which was led by his father – choirmaster, cantor and composer, as well as teacher and mentor in the creative life of his son. After graduating from the conservatoire and working as an artistic director of the Kyiv Military Command ensemble, L. Venediktov dedicated almost sixty years to the Kyiv Opera House, being its chief choirmaster for forty years.

Choirs and choral scenes, prepared by L. Venediktov in theater performances, were highly praised by listeners, critics, and musician colleagues. They suggested that the unique performance style of the Kiev Opera Chorus was marked not only by the purity of intonation, excellent vocalization and harmonious performing ensemble, but also by a special emotional colouring, various imaginative choral performance characters and a true reproduction of dramatic

НОСТАТИ

situations. Cooperation with famous contemporary musicians, such as V. Tolba, K. Simeonov, M. Tarakanov played an important role in the formation of L. Venediktov's creative methods.

L. Venediktov's choral interpretation of Ukrainian, Russian and Western opera classics got wide publicity in Ukraine and abroad. His concerts of the works of vocal-symphonic genre and a cappella works, unusual for an opera performance, occupied a special place in the repertoire of the choir. For a long time L. Venediktov combined work of choirmaster and conductor, released his own productions and updates, even tried himself as an opera director in order to save the international staging project. He trained five highly performing line-ups of the Opera Chorus as a chief choirmaster and prepared several generations of choral conductors as a conservatoire teacher. L. Venediktov's contribution to the Ukrainian music development was praised by the media, musicologists and state awards.

Keywords: choirmaster, opera choir, performing style.